

O Rádlovi

Ladislav Hejdánek

◆ diskuse, česky, vznik: nedatováno

◆ discussion, Czech, origin: nedatováno

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

[illegible]

Jiný hlas: mluvil o tom, jak sám sebe Sokrates označuje, že ve *Faidru* říká, že je *anér philologos*, že... Tak proti tomuhle, jako filosof jako ten, kdo je schopen činu, že to je moderní pojetí, které reprezentuje třeba právě, že to je Marx a to je – máme vlastně tedy Lenin, Masaryk. To je v pořádku. A teď se třeba ukazovat, čím sám jako filosofovat o činu samotném je podezřelý, poněvadž přece známe stinné hrdiny, a najednou je v tom ta romantika u toho fašismu, vždycky jde o ty činy. A to samo o sobě jde o to, jak se podaří uprostřed toho činu tu myšlenku vtělit. Činem vtělená myšlenka, to je ta genialita. No a tedy to je – to je výborná věc. Jenže je vždycky třeba vidět, že když se vtělí ta myšlenka v čin, tak vždycky na ní ulpí ten prach a svinstvo té konkrétní situace, takže my ten čin pak musíme interpretovat z hlediska toho filosofického konceptu, toho projektu, a ne filosofovat o tom činu, jak k němu došlo, poněvadž tam je v něm spousta – naprostá převaha těch setrvačností, které tam prostě hrály roli a díky kterým ho to bylo možné. Masaryk si představoval, že tady bude určitá věc, no a teď viděl, že to je všechno jinak, teď tady naprostou převahu měly strany, ke kterým měl vždycky daleko a ke kterým nebo jaksi, staré kádry, které se vlastně hlásily k jistým radnicím, které už tady byly za Rakouska, a Masaryk to kritizoval. Teď v realistickém klubu nebo v realistické straně původně, tam prostě sice byla spousta jeho obdivovatelů, ale to byli lidi, lidi, kteří většinou – tam nebyli lidi toho typu, jak by si Masaryk přál. A on měl vždycky tak trochu jako odstup a bylo evidentní, že to je jeden z důvodů, ne jenom takový ten, jakože když se stal

prezidentem, tak aby tady neměl svou stranu. Ale jemu bylo naprosto evidentní, že prostě s tou realistickou stranou by tady nemohl obstát. Čili on jim doporučil, aby se rozpustili a aby se rozešli do jednotlivých stran. Čili to byl ale jenom takový pozitivní způsob, jak to skončit. On s tím sám spokojený nebyl. Čili Masaryk vlastně žádný úspěšný politik nebyl v téhle stránce. On žádné, on neměl žádné žáky takřka, on neměl žádné následovníky politické na své úrovni. On nikdy nevytvořil – on vždycky jenom dal dohromady pár lidí, kteří ho podpořili v nějakém konkrétním zápase, a ti, co tam přetrvávali, tak většinou byli pod úrovní. A jakmile Masaryk přestal být, tak to tak nějak úplně zapředlo do naprosté krákoviny v té republice a tak dále, takové věci všechny. Takže říkali, jaká je to prostě náš filosof, který založil stát, mně to připadá, že to není správné, že to je vlastně podcenění, že v Masarykovi je mnohem víc, že je třeba s ním a to [nesrozumitelné] a jít dál. A jestli prostě byl povahově takový, že ještě jako vlastně byl nesnesitelnější nebo neschopen takového veřejného působení, které by strhovalo a které by spíš jenom dráždilo, jak Patočka říká. No, to je jeho nedostatek, prosím, ale kdo ví, jestli to nepatří k věci. Kde je psáno, že filosof má zakládat státy nebo úspěšně vést politické strany. Není to naopak to, co filosofovi hrozí? Není daleko správnější přístup filosofie k jiné filosofii, k té vnější, že ji kritizuje, když se ta filosofie do toho zaplete? To je to dráždění, by se teda našla ta paralela, když byl Sokrates označen, že je jako takový ten střechek, který... Ano, že to dráždění. To je jedna věc, ale jestli si pamatujete, Rádl vlastně celou tu svoji *Dějiny filosofie* koncipuje jako kritiku toho intelektualismu a říká, že je potřeba to zaměřit prakticky a tak dále. A teď dokonce, když mluví o Sokratovi a Platónovi, tak to znova jako Platón nepraktický, zakládat, reformovat to, a on se o něho, to se stane obtížným pro jeho novou filosofii a tak dále, tak se mu chechtá. A pak tam má v těch Platónových žácích, mluví o Isokratovi, řecké škole, která by právě – tu Isokrates založil na protest proti Platónovi, kterej v té *Akademii* prostě jenom ty ideje s pamětí honil, a Isokrates ukazoval, že ta rétorika, politicky uplatněná, že to je to, o co má jít. Rádl tam o tom povídá. No, co ten osud potom dál neukazuje nám, že vlastně ta teoretická myšlenková práce je daleko světodějnější než toto praktické úsilí? Jo, tohle to říká, ačkoliv předtím toho Sokrata a toho Platóna kritizuje, tak najednou tam postaví tuhle tu otázku. Takže vždycky je to možno psychologicky zase, když je někdo takový a nemá úspěch a tak dále, tak si dělá ideologii. To je velmi snadné psychologicky to vždycky takhle. Psychologie, jak známo, všechno dokáže nohou nahoru i vzhůru dolů. Ale v té pravdě tam je něco hlubšího asi. Ale myslím, že to je příliš laciné to takhle jenom odbýt. To má pak řada Patočků taky, že Patočka v stáří už tedy nebo v závěru života, že si začal uvědomovat tu českou tradici, tu dobrou, že začal o Masarykovi a Masaryka najednou považoval za ten nejpodstatnější moment, na čem se dá dál stavět, že se známe k tomu a k ničemu jinému, na čem je potřeba stavět u nás. A že svůj život šťastně nakonec angažoval v té tradici toho českého filosofování, které je zároveň teda angažované. Takže on to vykládá jednoznačně pozitivně, že jako učitel se vlastně tedy správně žádalo od profesora nějakou práci, znalost jazyků a tak dále, protože to skutečně ta tradice českého filosofování je, a na sklonku svého života překlenul tu svoji intelektuální dřívejší, v posledních přednáškách, v té závěrečné přednášce to nepovažoval, že...

Hejdánek: on a někteří jiní byli předchůdci v tom, že nedal [nesrozumitelné] jako k sobě angažovat [nesrozumitelné], až vlastně, že tedy on sám, on sám cítil tu problematičnost toho, že by ta praxe, jako ten úspěch nebo ten vnější úspěch, nějakým způsobem *verifikoval* tu filosofickou *reflexi*, jakože by to bylo potvrzení správnosti. Ale s tím, že v té naší dobré nebo nejlepší tradici je určitý apel k tomu, aby ten myslitel jenom neodpovídal myšlenkovým kritériím, ale aby se k tomu musel nějakým způsobem přiznat. Jako mluvčí toho stanoviska, té *interpretace*, toho životního pohybu, jako představitel veřejné věci a tak dále. Takže on o tom věděl, o tom problému. Ale málokdo s tím měl takové potíže jako on. Já jsem vždycky litoval, že s ním Emanuel Rádl nežil někdy v roce jednadvacet, ale možná, že by tehdy byl s ním musel být strašně v nepohodě. Kdo se s ním setkal, tak možná může mít trochu zkreslený pohled. Tady byla prostě ta překážka, velmi častá překážka v tom otevřeně přijímat ty podstatné věci u něj. On to vyvolával, asi dost propastný odpor u některých lidí.

Jiný hlas: Já nevím, ale já z těch textů Jaroslava Šimsy, spíš se mi zdálo, že tam byl ohromný důraz nebo

apel na takovou životní opravdovost. Na Jaroslava Šimsu to skutečně působilo životně a takovým oslovujícím způsobem. Proč to nepůsobilo na jiné, proč tak ty vnější věci tolik odpuzovaly? Přitom je jisté, že Jaroslav Šimsa měl s Rádlem řadu střetnutí. Ale přitom tam ten zásadní přístup takové jakési vděčnosti za to, že ho na tuto cestu rozhodnutí k životní opravdovosti uvedl, tak ten tam zásadně převládá. Proč tedy ten Jaroslav Šimsa je takovou výjimkou, to tedy nevím.

Hejdánek: Možná to trochu může souviset s tím, že on pocházel z takových prostých poměrů, z takových neintelektuálních kruhů. Já to spíš vykládám u sebe, ač to vím už dlouho. Třeba když jde o můj vztah k Patočkovi, tak ten byl takový vyloženě *ambivalentní*. Já jsem měl z Patočky strach a zároveň mě něčím dráždil. K mému osudu patřilo do značné míry, že jsem byl v situaci, že on čas od času měl dojem, že by ve mně měl velice dobrého žáka. A to vždycky drželo jen krátkou dobu a pak se to najednou zlomilo. A to se stalo mnohokrát za sebou, já bych to mohl počítat, nejméně pětkrát.

A jsem přesvědčený, že na mém místě takový člověk z těch intelektuálních kruhů už by si našel takové nějaké kritické stanovisko u Patočky, kterým by ho definitivně prostě odhodil. A já, protože jsem si byl vědom, že nebýt Patočky, tak bych nikdy pořádně nevěděl, co to je ta filosofie na úrovni, tak já jsem vždycky měl tendenci znovu a znovu s ním přicházet do kontaktu. Přestože ty naše spory byly opravdu krajní. To byly výbuchy takřka.

Já mám dojem, že něco podobného mohlo být v tomhle případě také, že ty výbuchy tam byly jistě ještě delší. On s ním byl v úzkém kontaktu, ne v podřízenosti, ale byl s ním v úzkém kontaktu. On s ním byl v kroužku, na konferencích. Mám dojem, že Rádl s ním v leccems spolupracoval. Ale že tam byl člověk, který přijde zvnějšku, tak dovede daleko spíš překonat... Má sice na jedné straně tendenci k všelijakým *resentimentům* a má taková svá slabá místa a reaguje nadměrně na určité věci a tak dále, ale na druhé straně je zvyklý, že se s ním nejedná v rukavičkách, tak tyhle věci spíš spolkne.

Kdežto lidé z toho prostředí, prostě tomu hrozně radili a on si musel nadělat takových nepřátel. Ačkoliv Šimsa možná měl daleko víc důvodů, proč se s ním zneprátnit, tak to neudělal, protože nebyl tak zhyčkaný tím prostředím. Spíš šlo o tu věcnou pomoc, kterou mu on poskytoval, že se od něj mohl naučit to podstatné. Já si to takhle představuji, že asi Rádl nemohl mít kolem sebe nikoho s takto kladným poměrem, pokud to nebyl nějaký *parvenu*, jo, že který prostě přišel z prostředí, které s nikým nemazal. Já myslím, že tohle je dost důležitá věc, ta okolnost, že člověk přece jen přes všechny určité k tomu patří, že ten Rádl asi nebyl zapšklý, když někomu vynadal, tak za čtrnáct dní s ním mluvil nebo třeba druhý den s ním mluvil úplně normálně. Asi, já si neumím představit, že by Rádl trval na nějakých takových svých tvrdostech nebo co, takže mu to k tomu mohlo dojít.

Prostě daly se tyhle ty katastrofy osobní překonat. Dalo se jim dát a to předpokládá na obou stranách takovou schopnost něco překousnout, nezveličovat a být ochoten znova otevřít a tak dále. Já bych to, promiňte mi to, že jsem tady předvedl psychologii, kterou se nezabývám, ale...

Jiný hlas: Ještě bych chtěla takovou otázku, co si myslíš, Láďo, o tom založení teda akademické Ymky a o té účasti Rádla v tom? Co vlastně Rádl tím sledoval?

Hejdánek: Těžko, těžko říct, no. Já zase naprosto si vědom, jednak zase o tom pořádně nic nevím, či to vlastně byla iniciativa, jak to bylo...

Jiný hlas: O tom Obrodném hnutí něco víš?

Hejdánek: To taky jenom tak okrajově. Já o tom vím, co Lukl o tom říkal a co Šimsa, ale taky pořádně nevím o tom nic. Ale je mi jasné, že každý takovýhle člověk potřebuje kolem sebe mít, a to neplatí jenom o *filosofii*, to platí prostě u každého opravdového bádání, tam, kde jde o nové myšlenky, a ne nechat se vést myšlenkami upevněnými a institucionalizovanými. Prostě předpoklad, aby tohle fungovalo, je, že člověk má kolem sebe mladé lidi a má s kým o tom povídat a ti lidi aspoň trošičku reagují. Prostě je to možné jenom takhle.

Čili já bych řekl, že ten hlavní důvod, že by on prostě potřeboval kolem sebe tohle mít, a to nikde neměl, ani na fakultě, tam to bylo...

Jiný hlas: Měl to ve *Filosofické jednotě*, měl to v akademické Ymce, to už pak tam přicházejí mladí lidé.

Hejdánek: Tam to sice ano, staří páni mezi sebou a když tam přijde mládež, tak jednak za chvíli odpadne, poněvadž jí nekonvenují ty hádky, a za druhé tam ten kontakt... Na té vysoké škole už je to lepší. Jenomže právě po mém soudu ta Rádlova tímhle trpěla nejvíc, poněvadž ti studenti v té velké většině to pokládali za otravování, když dělal seminář, že musí k tomu něco dělat.

No a tak tohle bych pokládal za hlavní. Každý vědec, každý myslitel, každý autor hledá takovýhle kontakt, protože to je inspirace. To je jedna věc a druhá věc je, že Rádl si nebyl zakořeněný v evangelictví, že byl někde jinde, což znamená, že jemu nemohlo stačit, absolutně mu nemohlo stačit prostě jenom nějak takové, když už vzal na vědomí, že křesťanství je důležitá záležitost, tak mu nemohlo stačit jenom chodit do kostela a něco takového. A poněvadž viděl, že ta situace v církvi je dost povážlivá, no tak byl velmi nakloněn podniknout něco pro nějaké zapojení té mládeže a tak. Takže z toho důvodu po mém soudu se spojil s Ymkou, poněvadž tady nikdo jiný nebyl, kdo by to tak mohl dělat, potřebovali tam nějakého odborníka, křesťanského.

No ale taky si nemyslím, že by nějak zvlášť se nadchl, jak to líčí Šalda, že se nadchl tou americkou myšlenkou, to se tady sázím teda, v tomhle se plete.

Jiný hlas: No, Lukl tam má zajímavou vzpomínku v *Křesťanské revui*, vlastně ne Lukl, Rádl. Rádl při příležitosti šedesátin Luklových napsal do *Křesťanské revue* takovou vzpomínku, že právě Lukl ho přišel požádat o to, aby, ne ještě jinak to bylo, nějaký [nesrozumitelné] psal vzpomínku do *Křesťanské revue*, že když tady byla americká Ymka a pracovala tady těsně po válce s Masarykovou podporou, takže se tady pořád nemohla zakotvit ta Ymka. A že potom jaksi přišel tam s nějakým tím sekretářem, že prostě řekl, že je potřeba najít tady člověka, který se toho ujme, a že jinak to nemá žádnou naději Ymka tady. A že tehdy napadlo toho sekretáře nebo co, přivést k Rádlovi. A že Rádl toho [nesrozumitelné] a že Rádl se toho ujal. A Rádl potom má vzpomínku při příležitosti šedesátin Luklových, kde zase vykládá v jiném kontextu a říká, že vlastně neví, proč v tom prvním výboru Ymky nebyl Lukl. Ačkoliv se v té práci účastnil od začátku, že tam Lukl nebyl v tom výboru. A že potom on se dostal do velice těžké situace právě, když odjížděl na tu cestu kolem světa, že neměl komu to předat, celou tu práci a tak. A že si tehdy vzpomněl na Lukla, že to dal Luklovi a od té doby, že prostě je výborné, že má toho Lukla na drátě a že vždycky, když někam nemůže k nějakému zastupování nebo jednání, že Lukl vždycky jde, že vždycky všechno vyřídí výborně. Hejdánek: To je zajímavé, já to vůbec nepamatuju. Ovšem to teda bylo jako Ymka, to bylo ještě dávno před založením akademické Ymky. Tady tohle jsem já nikdy neslyšel, nikdy, mám pocit, že to vůbec teda není nějak zpracováno tady ty začátky té Ymky, velké. Ale asi by se dost našlo v těch časopisech, poněvadž v tom *Mládež světa* nebo v těch ymkařských časopisech uveřejňovali při desetiletém výročí Ymky takové vzpomínky. Kdyby se to důkladně probralo, tak by se to asi mohlo dát jako rekonstruovat, co a jak.

No, ale musíme se ptát, Rádl teda pracoval už v té Ymce, ale co teda s tou akademickou Ymkou a s tím Obrodným hnutím? No, ale tak řekl jsi k tomu něco. No to je jasné, že Rádl prostě musel něco dělat, nebýt sám u plotny a tak nějak to bylo. Že proto on se vlastně zúčastňoval toho všeho a když se dostal ten optimistický proud na takovouto platformu, tak byl pro ten rozpad se taky díky tomu, že každě šel někam jinam, ale každě chtěl něco dělat.

Jiný hlas: Ovšem jako když se tak člověk čte, tak má takový pocit, že na tom rozpadu měl Rádl dost velký podíl.

Hejdánek: No, to je dost pravděpodobné, to je dost možné, že takovým tím doražením. Ale svým způsobem je mu to ke cti. Já myslím, že to bylo to nejlepší, co mohl udělat. Protože to byl podle mě, jestli to byla hlavně jeho zásluha, tak jsem připravený velepět.

Jiný hlas: Ale fakt je, že to vyvolal život, tu práci v té Akademické YMCA.

Hejdánek: To je pravda, jenomže to šlo strašně široko pak a stihnul to nejvíce ten Hromádkův komplex. Protože když to šlo někam jinam a Rádlovi to bylo proti mysli, poněvadž Rádlovi šlo vždycky o určitéj koncept. Když se udělá nějaká akce, tak to musí bejt zřejmý, z jakýho důvodu se to dělá, k jakýmu konci, co tam chceme prosadit. Takovej tenhle ten organizační moment byl vždycky vysoce ideový. No a ten

Nejedlý pro tohle neměl smysl. Nejedlému šlo o to, tak nějak dát do pohybu něco a zasadit to do něčeho dalšího, úplně jinak. Tam v podstatě on si počínal jako takovej politickej burzovní mistr, kterému jenom jde o to dát dohromady nějaký takový hnutí. A Rádlovi vždycky šlo o to, aby ty tendence a problémy vyšpičkoval, řešil a diskutoval. To ten Hromádkův moment prostě moc neměl. U něho to prostě vždycky šlo poskládaný jako takový rozrostlý jedno vedle druhýho. Takovej utopistický rys. Z toho máho pohledu vím, že to nemohlo jít dopředu. Teď navíc v těch politických třenicích, to Rádlovi bylo jistě proti mysli. Že ta radikalita určitě tam...

Jiný hlas: No, tak postupovala taková ta tendence, aby se každej přiklonil k nějaký straně, a nejlépe k té straně. A co ještě víš o té podvojnosti Rádl a sociální demokracie?

Hejránek: Nevím moc, jenom to, že on tam byl dost jako cizí těleso, že tam nikdy velkou váhu neměl. Měl jsem ten dojem. A že to spíš byl takovej pokus o tu akci odshora, kterou on sám považoval za neúspěšnou.

Jiný hlas: A ještě bychom se měli vrátit k tomu křesťanství. Tam je to i tak životopisně úplně nejasný. On byl původně katolík. On se potom účastnil nějak aktivně toho hnutí *Pryč od Říma*?

Hejránek: To nevím konkrétně, s tím *Pryč od Říma* nevím, ale prostě z církve vystoupil a nějaký čas byl bez církevní příslušnosti. A takovým tím sporem tam ta koncepce evangelická.

Jiný hlas: Jak se dostal k tomu protestantismu u něj, co je zač? Jestli to je jenom pod vlivem Masaryka, že to začal uvažovat v některých momentech?

Hejránek: A nebo k Hromádkovi?

Jiný hlas: To ne, to dřív.

Hejránek: To už dřív. Podívej se, *Komenského* napsal za války.

Jiný hlas: A v tom *Komenském* už je jasně protestant?

Hejránek: To už jako jasně protestantská knížka. To muselo být v devadesátých letech, kdy se nějak pronikavě přeorientoval. Ale jak, to já nevím.

Jiný hlas: Mně se zdá, že ten vliv Masarykův není dost dobře možný, když se čte Masaryk, tak se to nábožensky Rádlovi nepodobá. Totiž Masaryk v těch věcech má o ty postavy starost, ale třeba v *Boji o náboženství*, to je prostě... A *Moderní člověk a náboženství*, to je spojeno s tím, že třeba ve vzpomínkách Nejedlý říká, že si přečetl tuhle tu knihu a že díky tomu má takový definitivní vztah k náboženství a k církvi neklidný. Já jsem si vědom té funkce, kterou to v řadě lidí hraje, ta kritika toho křesťanství u Masaryka. A u Rádla se mně zdálo, že on si u něj vybudoval ten protestantský detail. A i když má takový pocit u sebe, tak ne že by to Masaryk schvaloval, ale v té pamětnici vzpomínají na jeho profesorský působení, že jemu se podařilo u těch studentů upevnit ten nepříznivý vztah ke křesťanství prostě takhle. Četl jsem o tom u Nejedlého a v posledních věcech, že v tom vliv Masarykův byl mohutný.

Hejránek: No jo, ono je potřeba to posuzovat taky z hlediska toho, kdo k tomu přichází. Prostě když někdo k tomu přijde a nemá velký kořeny nebo nemá nějaký velký školení a výchovu křesťanskou, tak to může působit dost živě. Já se pamatuju, že za války jsem měl jedinou věc doma, to byla *Světová revoluce*. Tak to jsem četl čistě z hlediska politického a ty náboženské věci jsem přehlížel, poněvadž mně přišly příliš sociologický. No a pak teprve po válce se mně začaly objevovat některý ty momenty. A pak vycházely ty věci, něco se mně dostalo z konce války do ruky, jako *Boj o náboženství*, který mě otrásl silně.

Jiný hlas: Ano, hned po válce.

Hejránek: To mě tak zklamalo jako nic. Jednak je to nahozený, je to taková brožurka, a zejména když se potom mluvilo o Masarykových ideálech humanitních a ta celá ta škola a četba, já nevím, co to bylo. To mě prostě tak zklamalo, nic. Já jsem Masaryka moc nepokládal. Četl jsem ho ještě na vysoké škole a tak, nebe a dudy. Pak jsem teprve objevil Masaryka v té jeho velikosti. Proč je mně teď drahý? To bez Rádla by se k tomu dalo jen těžko dostat. Pro mě Rádl znamenal ten průlom v pohledu na Masaryka. Pak to bylo pro mě dost pod vlivem Hromádky. To je psané v jiném tónu. Stejně tak velké zklamání pro mě byla *Sociální otázka*. Tak už s tou *Válkou*, kterou jsem získal ještě dříve z těch otevřených skladů, co tam měli

zapečetěné... No a co ještě? *Česká otázka*. *Česká otázka*, to bylo rozhodující. K tomu jsem byl přiveden trochu Rádlem, že otevřel cestu, a když jsem pak důkladně četl *Českou otázku*, byl jsem úplně nadšený. A nejvíce nadšený jsem byl pak z toho výkladu o Husovi, o tom vystoupení. O celém tom výkladu, jak ti kněží... to když se čte. A to mělo ohromný vliv. Protože tenhle Hromádkův Masaryk, *Masaryk mezi dneškem a včereškem*, to je jednak vůbec nejlepší knížka o Masarykovi a Hromádka tam všechno znal. No a mně včas někdo řekl, že Masaryka mám číst, ale že tam nemám hledat nějaké náboženské zdroje. To mi bylo řečeno tak autoritativně, že jsem to tak prostě vzal a nikdy jsem je tam nehledal. A najednou jsem tak nahlédl, když se v té jeho bezradnosti ten Masaryk neobejde bez Boha, že tam pořád mluví o prozřetelnosti a o Masarykově náboženství. Co tomu předcházelo? My jsme to na vysokoškolských seminářích a přednáškách se Svatoplukem Janouchem dávali dohromady. Byla to taková knížka, sborník přednášek a seminářů, i se to tam u Svatopluka v tiskárně v Pardubicích dělalo. Byla to zpropadeně dobrá knížka. My jsme tam určitě byli. Já jsem tam určitě byl. Já si říkám, že ten Masaryk přesně takový byl, a doložit to na určité *filosofické* meditaci.

--- (Kaz b_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Všechno vám to jako prezident neměl určitě kecat a že to zablokoval Krejčí. To jsem mu tady výslovně řekl. Co já aspoň vím, že prostě Krejčí tam chtěl *pozitivistů* a Rádlu, i když si ho do značné míry vážil jako odborníka a tak dále, tak s ním zásadně nesouhlasil.

Jiný hlas: Hele, pojďte sem, to je zajímavý, ale maminka mi řekla jiný výklad. Ještě teda takový, který se mi zdá teda velice pravděpodobný. Maminka prohlásila, že přece Rádl řádným profesorem Karlovy univerzity jmenován byl, že měl velký podíl na tom rozdělení filosofické a přírodovědecké fakulty a že bylo přirozené, že potom byl jmenován řádným profesorem na přírodovědecké fakultě, teda řádným profesorem filosofie, protože ve světě byl uznáván tedy jako filosof přírodních věd a že to tedy nebylo nicméně, než kdyby tedy byl na té filosofické a naopak jaksi k té jeho závažnosti nebo k tomu jeho postavení nebo k tomu, co o tom oboru on vytvořil, že to bylo daleko víc namístě, aby on byl tedy profesorem na té přírodovědecké fakultě.

Hejdánek: To myslím neobstojí, protože být profesorem filosofie na přírodních vědách znamená být na okraji fakultního dění, kdežto být profesorem filosofie na filosofické fakultě to znamená vychovávat všechny humanistické studenty, kteří tam jsou.

No a Rádl byl přece orientovaný od přírody k historii, k humanistickému oboru, čili on by sám spontánně zůstal na přírodovědecké fakultě a prostě cpal tam do fyziků, chemiků a biologů věci, které všichni studenti, pokud nejsou trochu orientovanější, považují za naprostý žvást, blbost, nemá to s přírodními vědami co dělat. To prostě nepovažuju za pravdivé.

Jiný hlas: Ale Ladislave, nevklládáš, přece jenom neděláš tam už trochu, že ta situace v těch 20. letech byla trochu jiná než potom třeba už v 30. a po válce? Nebylo to skutečně teda, já nevím, mně se to zdálo velmi přesvědčivé, když mi to ta maminka vykládala. Jestli ta prostě, zaprvé, jestli opravdu ze strany těch posluchačů přírodních věd tam nebyl daleko vážnější přístup k filosofii tehdy než později? Zaprvé a zadruhé, jestliže opravdu ten Rádl tam měl zásluhu o vytvoření té přírodovědecké fakulty.

Mně totiž napadla jiná myšlenka s tou filosofickou fakultou. Tatínek totiž v těch dopisech v jednom, myslím z roku 1928, vykládá velmi vážně, že by konečně měl začít dělat ten doktorát, ale vykládá tam současně tak jako mamince v dopise soukromém, že má čím dál tím větší odpor k té školské filosofii. Jestli to nebylo taky tak, že se vlastně Rádlovi na tu filosofickou fakultu mezi ty ostatní profesory, mezi toho Kalába nebo jak se jmenoval, jestli se mu mezi ně chtělo. Jestli neměl na té přírodovědecké fakultě vlastně větší takové dominantnější postavení. Ovšem tohle říkám, je to teda na úrovni takových dohadů, protože to je čistě můj pocit.

Hejdánek: Já si myslím, že ta otázka zůstává zajímavá z hlediska vztahu filosofie k té fakultě, o čem jde. Je to zajímavé, já si myslím, o tom se tehdy dost diskutovalo v diskusích, které byly v té souvislosti, ale také studenty, kteří se podívali, jak to tam v tom hostoval nebo v tom druhém napsal. I maminka si psala, že něco na té fakultě, to bylo normální. A vím, že říkala nám už, jak Rádl mohl takhle studenty filosofie

pohrdat tím, že on působil dojmem nefilosofickým. Tím, že ve srovnání třeba s těmi, kteří přednášeli velmi duchaplně, velmi učeně, používali spoustu cizích slov, a proti tomu Rádl působil takovým dojmem antifilosofickým, když třeba nutil referenty v seminářích, když tam dali spoustu citátů nebo když tam objevili nějaké nezvyklé cizí slovo, tak studenty nutil, aby to vyložili, a učil je, aby nepoužívali cizí slova. A potom také ten vědecký výklad, jak učil zkracovat ty další texty tím, že prostě spoustu tam... A to znamená, že to je zajímavé, ale v jiné souvislosti.

Totíž tam Víta o sobě vykládal vztah Rádla k Masarykovi, to znamená jeho filosofii, tak se to svezlo na takovou, bych řekl, společensko-politickou věc. Jak to, že v Masarykově republice nebyl Masarykův následovník jmenován řádným profesorem, co to ten Masaryk udělal, jestli tam udělal k tomu nějaké úvody? No a on tam na jednom místě říká, že udělal všechno pro to, aby se to snížilo. Že Rádl bral jako oporu, ve které ho prostě ten Masaryk nehodlal uznat jako svého následníka. Tak já nevím, jestli to není trochu slepá ulička diskuse.

Jiný hlas: To ne, to já nechci, já jenom jsem chtěla...

Hejdánek: Slepá ulička to není. My z toho máme dělat záležitost věcnou. To jest proč zůstal... tady zůstává ten vztah Masaryk-Rádl jenom jednou z možností výkladu. Jde o to, proč zůstal na té přírodovědecké fakultě.

Pojďme souhrnně, metodicky by to vypadalo asi tak, že by bylo potřeba nejdřív se opřít o nějaké dokumenty. Ty nemám. To se nedá vyřešit. Někaké svědectví lidí, kteří u toho byli a pamatují si to. Pak druhá věc je podívat se na to, jak Rádl byl myšlenkově orientován. Jestli je v duchu jeho myšlení zůstat na té přírodovědecké fakultě, nebo spíš pro filosofickou. No a to Milena vykládá tím způsobem, že spíš, jestli jsem tomu dobře rozuměl, tak Milena ani neuvažuje o tom, jak filosoficky směřoval, spíš že jeho pozice byla asi významnější na té přírodovědecké fakultě, než by byla bývala na té filosofické. K tomu je ještě pár aspektů jako další aspekt té věci.

Já sám jsem nakloněn, pokud možno, to vyčíst z Rádlových textů samotných. A zdá se mi významné, že když se stal řádným profesorem filosofie přírodních věd, tak napsal učebnici, která je jednou z nejslabších jeho knih. *Moderní věda*. Po mém soudu tenhle fakt sám o sobě a to, že vlastně to byla jediná věc, a že pak se odvrátil od tohoto a veškeré další významnější texty byly jaksi bez souvislosti s tematikou, filosofickou tematikou přírody a přírodních věd. Dále, že dokonce knížky, který předcházely, byly taky orientovány bez souvislosti. Už *Romantická věda*, i když tam má ty mantinely filosofie, tak je orientovaná zcela filosoficky a ne na ty přírodní vědy. Metoda, jak postupuje v *Dějínách vývojových teorií*, je filosofická *kat' exochén*, nikoliv historie nějaké vědy, jak se běžně píšou. Proto se tam také dlouho udržovalo povědomí o tom a doporučuje se ještě dodnes, nebo ještě donedávna se v literatuře citovalo.

Pech napsal v té *Český mysl* tenkrát devatenáctsetřicetpět, nadepsal ten svůj článek taky *Záhuby přírody?*. Cituje tam Sókrata, jak interpretuje Rádl v *Dějínách filosofie* Sókrata – toť záhuby přírody z dějin filosofie. Muž, který znamenal epochální postavu v dějinách začínající filosofie, se postavil záhuby přírody, říká Rádl, a z toho vzal Pech. Po mém soudu i u tohoto z filosofie, která je v značné míře psychologizována v Rádlových dosavadních celkových pracích, a *Pokus o odkaz filosofický*, tam ta příroda zase je do toho pojata, ale je příznačné, že tam dostává právě v duchu jakéhosi poněkud aristotelismu své místo, ale jako nejnižší rovina. Přírodní řád a nad tím je už morální řád.

To už všechno bych považoval za jednoznačně ukazující k tomu, že Rádl by na tu filosofickou fakultu býval věcně patřil a subjektivně k tomu směřoval. Jsem nakloněn vidět důvody, proč tam nešel, ve vnějších překážkách. Nikoli v jeho náladě. Mně to nedává smysl.

Jiný hlas: A ty vnější překážky bys viděl v kom?

Hejdánek: Já jsem to nestudoval. Nevím ani, odkud to vím, ale považuju, někde jsem o tom mluvil, asi s Patočkou také jsem o tom mluvil. Už se na to jasně nevybavuju přesně, ale vždycky bylo přítomno, že – já si dokonce teď vzpomínám, že jsem o tom mluvil s Patočkou – a že jsem říkal, že nechápu, že Krejčí dal přednost Královi před Rádlem. Král byl sice charakterově a osobně jistě daleko úctyhodnější než Rádl,

charakterově to byla pevná postava celkem, ale jinak neměl páru o té filosofii. To pro filosofii nic. A Patočka mi říkal, že to není pravda, že Ritter je švanda, takový žvástal, co se tam dostal, a Patočka mě přesvědčoval, že to není tak docela, že Ritter je vyrostlý pokantovec a že toho svého Kanta nejenže dobře zná, ale má ho rád, přestože dělá marxismus. Takhle ho hájil. Čili hájil i Krejčího, ty eventuelní některé motivy Krejčího, že ten Král přece jenom a tak, a hájil Krále taky. Ale fakt je, že neřekl, že to nebyla záležitost Krejčího. Už si nepamatuju, jestli padlo z mé strany nebo z jeho strany něco, z čeho by se dalo vyvozovat jasně, že Krejčí výslovně blokoval. Ale odněkud to vím. A když jsme o tom mluvili s Patočkou, tak bych se divil, kdyby něco sebemenšího naznačil, že bych se na to nezačal ptát. Čili že spíš asi z toho byl konsenzus, že Krejčí byl proti tomu.

Ostatně mám tendenci spíš na to, co kdo o někom říká – tyhle ty zprávy jsou vždycky nejisté, v podstatě jsou to anekdoty, které můžou dokreslit něco, ale nemůžou být historií. Když se podíváme, jak psal Krejčí o Rádlovi, tak myslím, že je mimo veškerou pochybnost, že ho nesnášel filosoficky. A přitom k němu měl velký respekt. V jeho formulacích se objevují takové věci, jako: jak člověk tak inteligentní, tak vzdělaný, jak může takovouhle věc říct? Vždyť to je úplně logický omyl. Když on mluví o pravdě, vždyť to je chiméra, jaká pravda? Jenom pravdivý výrok. Všude, kde Rádl říká o něčem o pravdě, dosaďte si za to pravdivá výpověď nebo pravdivý výrok a hned vidíte, jak to všechno jako domeček z karet spadne. Čili on filosoficky ho absolutně podbil, Rádl jím opovrhoval. On doufal, že Rádl bude velká hvězda, a zklamal ho strašně, poněvadž se postavil proti vědě. Mně to všechno sedí v tomto smyslu, že to bloknul Krejčí, protože tady byl velký vliv Krejčího v *České mysli*, ve filosofické jednotě a tak dále. Krejčí byl velice naostřený proti Masarykovi právě pro jeho kritiku pozitivismu. Rádl pro něj byl ještě nebezpečnější než Masaryk v téhle věci. No tak on si tam přece nemohl, teď současně to byla prestižní otázka, kolega jeho se stal prezidentem, no tak to by v tom hrálo, aby Krejčí ustoupil jenom proto, že Masaryk je prezident. Tímhle ty věci tam jistě hrály také roli. A zejména tady vznikla nová taková celá vlna nových filosofů, kteří odmítali *a priori* pozitivismus a hlásili se k idealismu. To jako za první republiky byla velká idealistická vlna. No a ubožák, že by byl ubožák, i kdyby se Rádl sám prohlašoval za idealistu, takže tahle ta vlna by byla prosadila proti Krejčímu. To ale Rádl byl naprosto teda nosorožec, osamocená postava, nikde nehledal spříznění v těch mladých. No tak prostě Krejčí si to poměrně lehko ohlídal a byl přesvědčený, že ti idealisté, že to je cosi jen taková blbá převratová vlna, která upadne, a že je potřeba tu pořádnou vědeckou práci ve filosofii taky udržet. Čili to byl takový rozvrh, rozvrh, který musíme předpokládat u člověka, který byl i politicky aktivní, že dostal se na popředí trochu a teď chtěl udržet něco, co považoval vlastně za poslední pořádný pozitivismus v českých zemích. Že tak nějak nasedlo, a když neměl dobrého, tak radši nějakého pozitivistu naprosto průměrného, než tam pustit stavidla a všechno, co bylo předtím v kuse. Tak asi tohle bych předpokládal, že je to myšlenkové pozadí toho, že se Rádl nedostal na tu filosofii. Takhle já to vidím. Mám to nedoložené, bylo by potřeba hledat pro to nějaké doklady, já to mám jenom z toho, jak jsem četl ty věci, ty polemiky v *České mysli* a tak dále. To je ten můj obraz, těžko ho můžu vyvracet.

Jiný hlas: Teď jsi přednesl to pojetí Pincovo. Já to těžko můžu vyvracet, poněvadž já pro to nemám žádné doklady a proti tomu nevím, co bych konkrétně mohl uvést. To by bylo potřeba se do toho pustit. Ty, Láďo, a k tomu ještě, abych neodbiha k další otázce, k tomu, co tam ten Pinc říká, že on tím dokládá, že ten Masaryk jako by Rádla necenil. On tam má ještě jednu takovou drobnost k dokladu, že tam uvádí, že v *České mysli*, když se psalo to číslo Rádlovo k šedesátinám, tak Masaryk tam nejenom že nedal žádný příspěvek, ale ani pozdrav nějaký nesložil Rádlovi. Že vlastně Masaryk nikdy Rádla tak nějak necenil nebo neodcenil. Co si k tomu myslíš?

Hejďánek: No, já nevím. O žádném místě, kde by Masaryk něco pozitivního o Rádlovi řekl nebo napsal, dokonce by to bylo i převelice. Jestliže to nedělal před válkou, tak jako prezident už jistě nemohl začít. Že nenapsal, jednak uvažme jeho věk, a za druhé Masaryk strašně opatrně zacházel s tou prezidentskou funkcí, aby ji nespojoval s takovými věcmi. Když takřka přežít nemohl toho Pekaře, tak pod šifrou napsal polemiku s Pekařem. To jistě jenom proto, že nechtěl do toho dát své jméno, v tu ránu by prostě celá ta

autorita prezidentská v tom byla přítomná. Že tam nepřispěl, to bych chápal dost dobře. Skoro by to bylo až nevkusné nějak. No a pravda je ovšem, mě to nikdy nenapadlo, že by nějaké takovéhle napětí tam bylo, ale pravda je, že Rádl se choval tak trošku jako *enfant terrible* a že lidi jsou takoví, že když mají kolem sebe spoustu takových těch tatíčkovských pochlebníků, tak mají tendenci dávat přednost hlavně hlasům kritickým. No a Rádl napsal mnoho vřelých řádek o Masarykovi, ale také mnoho neobyčejně kritických. Já toho vím nejvíc, například co napsal o Masarykovi ve *Válce s Němci*. V *Dějinách filosofie* a v *Moderní vědě* je to vidět nejvíc. Člověk se až s údivem kouká, jak tam dává Masarykovi sežrat na tom hnoji tak nějak. To je asi největší jeho příspěvek. Já nevím, jestli to máte v paměti, to je taky jedna z těch knížek, kterou by bylo dobré vytáhnout. *Válka s Němci*, tam je teda taková ostrá, břitká kritika Masarykova pojetí národa, národnosti v tom programu jeho už jako prezidentském, v celé koncepci republiky československé a tak dále. To muselo Masaryka nutně nervovat. Jenže to je daleko později. Pinc z toho hned vyvozoval, že Rádl tyhle kritické věci napsal proto, že byl dožraný, že se nedostal na tu fakultu. Vykládá to tak trapně psychologicky, že si myslím, že to je úplně vedle. Snad jenom co tady říká, ovšem já jsem myslel, že mě chce vyprovokovat, mě nenapadlo, že to tam takhle napíše, tyhle blbosti, co tady říká, ale já jsem mu je ihned vyvrátil, že to nepovažuji za možné.

Jiný hlas: protivníka eventuálního. Mohla paní Rádlová sehrát určitou roli? Ta byla od začátku až do konce proti tomu, aby se Rádl věnoval té filosofii. A ještě jsme tam tenkrát za ním byli, já nevím, jestli vy taky u toho zrovna, nebo... my jsme tam byli několikrát a s tebou dvakrát, myslím. Je tam jednou s Karlem Andráskem, který to vyloženě zapracoval do těch svých poznámek. To pojetí té její vyhoštěnosti tím, že on ji vůbec nevzal na vědomí, tedy v tom ohledu mluví ten Karel Andráska. A ona se cítila vůbec ne jako filosofka, ale jako přírodovědec, který jenom jaksi ke svému neštěstí se obíral politickými otázkami a podléhal nějakým bohužel sociálně politickým svodům, chodil přednášet.

No, a když jsme tam byli my, tak to dokonce formulovala tak, že to byl jeho největší životní omyl, že té biologie nechal. Všude vidí ještě takových... ona má námitky přibližně tím, že dcera věstníka, že si hrozně svého muže uvažovala, že se obírá přírodou, jako ve smyslu tedy živou přírodou. A že ta politika, ta občanská i poválečná, že ho vedla do nějakých *kontradikcí*, by se řeklo, s tou jeho linií, by se to dalo takhle říct. Ale že vlastně on s ní o tom nechtěl mluvit, a to dokonce byla, to teda tam v těch záznamech je několikrát, i u toho Karla Andráska, že ona se ho pořád ptala, o čem on to tam píše v té *Filosofii v bouři* a tak dále, a on jí k tomu prý nikdy nic neřekl, nebo jí to odmítl říct. Tak to je jedna z těch nižších věcí, to si pamatuji.

Hejdánek: Tohle by mohlo sehrát určitou roli v tom, že třeba Rádl, když se někde blížila nějaká vyhýbka, tak neudělal radikálně jednoznačně krok směrem k té filosofické koncepci, protože neměl tu podporu doma. Teď se mu nechtělo proti té náladě na fakultě i mezi těmi mladými filosofy nějak zvlášť se stavět, že rezignoval. Že tedy neudělal všecko, co bylo v jeho možnostech, aby se na tu fakultu dostal. To bych ještě tak jako maximálně připustil, že se tam prostě necpal a že nechal rozhodovat jiné, a tak to pak s ním dopadlo tak, jak to dopadlo. Ale v žádném případě nelze dokumentovat, to by se o tom vědělo, že by došlo k nějakému sporu, že by se to ventilovalo nějakým jednáním.

Jiný hlas: To se v tomhleto případě nestalo. V jiných případech, o tom se psalo, to se komentovalo. Takže tady to spíš bylo takové *latentní*, to je jiné.

Jiný hlas: Tady ještě k tomuhle, když jsem to mamince, kousek z toho četla, tak maminka se také velice zarazila a říkala: no, že ji to také nenapadlo, ale že tedy fakt, že paní Masaryková během války k Rádlovým chodila na biblické hodiny, ale pak že nikdy neslyšela o tom, že by byl Masaryk k Rádlovým přišel jako na návštěvu, ačkoliv do řady pražských rodin chodil. Takže ji to samotnou zarazilo a říkala, že jí to nikdy nenapadlo, že by na tom něco bylo tak zvláštního nebo divného.

Jiný hlas: No tak on tam ten Pinc také má, že Rádl tedy nechodil na Pátečníky. Je to dokumentované.

Jiný hlas: Maminka na to řekla, že by mezi ně nešel. A potom uvedla ještě jeden konkrétní důvod. Říká, že Rádl byl skutečně křehkého zdraví a že si velice své síly šetřil, že například nikdy, když byla jakákoliv schůze, debata ve filosofické jednotě nebo v Realistickém klubu, kdekoliv měl co, tak o půl desáté se

sebral a šel. I kdyby byl vprostřed slova, tak o půl desáté šel. Že velice přísně dodržoval takový osobní řád, studijní, ale i jako životosprávu. A říkal: no, to by na Pátečníky, kteří byli až do noci, filosofická jednotka, to by tam vůbec nepasovalo. Šli na debaty a on byl u předsedy, řekl: tak už je půl desáté, a šel.

Jiný hlas: K Pátečníkům, to je v té *specifikaci*, tam skutečně by nepatřil, nebyl by ani pozván, ani tam nešel.

Jiný hlas: Ale je pravda, co říkal Ladislav, že by se na to někdo měl podívat. Že by se to mělo nějak ověřit.

Jiný hlas: Rozhodně si nepamatuji, že by se o tom vědělo, že tam k tomu nějak došlo. Mám v paměti někde zasuté, že tam jednou nebo dvakrát u stolu, že tam byl Rádl. Byl jsem ještě při nějaké veřejné diskusi, v níž také zasáhl, že předmluvil, když to předmluvil Čapek, aby se tam přemohl. Zas by se to muselo někde vyhledat. Ale mám dojem, že se o tom i mluvilo, že by se to muselo skutečně nějak prokontrolovat. Nikdy tam ne... ale jo, byl tam, ale to je ten Čapek a zřejmě, že to byl Čapek, tam byl Čapek v tom neštěstí, aby nám vbrzku nesešel se Šaldou. Tam se říkalo, že to Čapek vzal dost s nevolí. Bylo by hrozné se probudit někde a teď zjistit, že nám vládne Rádl. Ale mnohem horší by bylo v opozici, to bych mohl tedy najít.

Jiný hlas: Tak já myslím, že bychom tohle mohli nechat. Teď je druhá taková věc, takové tvrzení, dost se mi zdálo za vlasy přitažené, ten Pinc tam vykládá, že u Rádla došlo k obratu po té cestě kolem světa. Přičemž tedy já jsem si přečetla v *Masarykově slovníku* od Jaroslava Šimsy to heslo Rádl a Jaroslav Šimsa tam zcela jasně považuje za takový zásadní mezník rok 1917. I v těch poznámkách, které potom měl ve vězeňském sešitě v jedenačtyřicátém roce, tak vždycky znovu tam uvádí jako základní věc přednášky, které měl na sklonku války o národu, rase, národnosti. A vždycky z toho vychází jako z takové základní věci.

Jiný hlas: K tomu má Rádl sám komentář v tom sborníku k Šimsovi, tam sám on říká, že pro něj životně důležitý mezníkový obrat byl, když si přečetl tuto knížku o genialitě nebo o géniiích a že od té doby tam má taky to slavné místo, jak když se narodí děti v rodině, tak všichni koukají, jaký je to malý zázrak, jak ty děti jsou hezký a tak a každé už začne přemýšlet, jaké *génie* to bude, a potom, jak realisti, vlastně normální děti vyrostou.

To je taky, to je taky... [nesrozumitelné] Konkrétně teda v dost silný míře by to mohlo být, já teda nevím, tenhle ten, ale ten ten vyšel asi posmrtně v tom sborníku, vyšel až v osmadvacátém roce, nebo tak. Tak to já teda už nevím. V případě Jaroslava Šimsy, že to četl možno právě v té době nebo krátce potom, že to by mohlo ještě se skloubit dohromady o těch křesťanských demokratech a o tom Pecháčkovi a tak dále v tom sborníku.

Jiný hlas: No tak, to by mohlo bejt, to by mohlo bejt.

Jiný hlas: A Rádl tam už vlastně říká, že ten skoro hotový spis o té *Syntetické kritice*, že někde má, na tom místě má takovou krásnou poznámku o vlastní hranici toho předvědeckého bádání a její omezení, že si prostě v tom uvědomil, že určitý způsob předvědeckého bádání nemůže vést teda dál. A protože se potom pokusil teda vyložit ty věci teda jinak. Nemá tam jako že by to byl obrat, ale má to jako prohloubení toho pochopení, který už... On tam dokonce i v tom sborníku k Šimsovi, ještě ten *Odin* tam vlastně na něho udělal takový dojem, že si dal takovou práci, že ten *Odin* ve Francii v osmnáctém století, kdy udělal tu mapku, kde prostě se kdo narodil, a zjistil, že se ti geniální lidi rodili v určité té oblasti. A tak on to posuzoval a zjistil, že tam bývalo vynikající školství a kláštery a tak dále během staletí a že to teda není dáno přírodou, přírodním nadáním, krajinou nebo povahou nebo něčím takovým, ale že to je tradice.

A to je snad v tom i v té pasáži z toho *Křesťanství a demokracie*. Rozhodně tam tenhle citát přesně nevypíšu, ale určitě to tam je. Tahle myšlenka tam je, že si to jako ty detaily šel takhle k tomu všemu. To by... je to na pokračování, jenom nevím, jestli nadvakrát nebo natřikrát, to *Křesťanství a demokracie* je dost dlouhá věc, jmenuje se to *Křesťanský národ* a asi je to takovej nejspolehlivější doklad, že Rádl sám si myslel, soudil, že tohle pronikavě změnilo jeho způsob myšlení.

Jaroslav Šimsa v tom *Masarykově slovníku* uvádí, tam dost místa věnuje vypisování jednak tedy

bibliografie Rádlovy, co napsal před první válkou a jakými směry se tedy to ubíralo. Je tomu věnováno hodně místa. A potom tam dál píše, že vlastně po té první válce by vypsát Rádlovu filosofii znamenalo vypsát jeho veřejné působení. Jaksi vystopovat nebo tak, a víceméně asi z nedostatku místa nebo také možná z pocitu, že by teda to musel nějak dokumentovat nebo co, tak to teda neudělal, bohužel.

Jiný hlas: Já teda jsem, když jsem toho Pince otevřela, tak já jsem to začala číst proto, že jsem si myslela, že ten Pinc teda tohle udělá, i z toho podle těch zpráv, že Martin říkal, že on to studuje a tak dále. Načež Pinc tam teda má řadu takových postřehů, některých se mi zdálo docela chytrých a poukazujících, někde se mi zdálo, že to už jde úplně vedle, ale tohleto teda vůbec neudělal. Udělal to vůbec někdy někdo?

Jiný hlas: No tak, Šimsa se tím obíral.

Jiný hlas: No jo, on, ale takovou pořádnou věc nikdy neudělal, ne?

Jiný hlas: Šimsa tu práci měl.

Jiný hlas: Šimsa o tom nezačal.

Jiný hlas: On o tom nezačal, on se tím obíral. No a co si ty o tom myslíš? Je to opravdu teda nutný k tomuto udělat, nebo to není?

Jiný hlas: No podívej se, nutný je to v každém případě, protože je to škoda, že náš největší filosof není zdokumentovanej tímto způsobem solidně a že tady je možnost, aby každě si toho Rádla vykládal, jak chtěl.

Jiný hlas: No počkej, jak tomu zamezíš, aby si ho nevykládal každě, jak chtěl? Co si myslíš?

Jiný hlas: No tím, že někdo se do toho pustí a udělá o tom pořádnou studii, takže to všechno ostatní je smetený z toho. To je jediná možnost. Jako postavit proti tomu jiný pojetí, no dobře, ale tu práci... To je ta věc. Jinak to nepůjde. No, když se dějou takové věci, že lidi, který to prožívali, jako je Václav Černý, napíšu tu hrůzostrašnou věc, že Masaryk v podstatě je ve svém pojetí určenej *Herderem*, a tedy tuhle tu linii, že ještě tam říká další a k tomu říká: "A Rádl, to je jenom jeho žák, kterej ho doplňoval." No tak když takovouhle věc Václav Černý řekne, tak mě to rozdráždilo víc než za posledních deset let cokoli jinýho. No tak co v týhle situaci se dá dělat? To se nemůže každě vyndat, jak se chce. To je potřeba udělat tu práci.

Jiný hlas: Ale teď jak to udělat? Jak sehnat mladýho člověka, kterej se do toho pustí, jak mu vůbec umožnit?

Jiný hlas: Pavel Hejzlar, kterej se o to zajímal.

Jiný hlas: Pavel Hejzlar, ten se o to zajímal.

Jiný hlas: Jo, jak se o to zajímal v té *Křesťanské revui* nebo v té *Křesťanské*... Jo, a je to taky ten, co v *Kostnických jiskrách* tam měl ten inzerát, že shání ty doklady, že dělá biografii Rádlovu. Ne, ne, to nebyl Hejzlar, to byl jeden jinej, mladší. Jeden jihočeský farář. Pecháček se jako ostýchal a Pecháček jako prostředník, on v nějakým dopise Pecháčka upozorňoval, Pecháček sám je přesvědčenej, by se lidi, který o to mají zájem, spojit, aby se zjistilo, co kdo má vlastně doma.

Jiný hlas: To ne, mě teď zajímalo, Láďo, tohle, víš, jestli si myslíš, že tak nějak souhlasíš nebo myslíš si, že opravdu to, co teda ten Jaroslav Šimsa tam napsal do toho slovníku, to jest, vystopovat tu Rádlovu filosofii po válce lze jedine tím, že se teda zdokumentuje to veřejné působení v souvislosti s tou filosofií nebo s tím projevem, kterej měl. To je určitej metodickej přístup.

Hejdánek: Já se ovšem domnívám, že ten současník, a to tomu současníkovi se zdálo, když to psal, to bylo v osmadvacátém, devěťadvacátém...

Jiný hlas: No myslím, že dokonce třicet.

Hejdánek: V roce třicet? Že já vím, že se mu zdálo, že ta veřejná činnost je velmi závažná, že bude potřeba provést reflexi a že mu nebylo asi příliš jasno, jak se to dá sloučit s tím, co už jde podchytit v té předcházející převážně přírodovědecké práci. Že to je velmi nesnadné, když ten Rádl byl v té době v nějakých zápasech a diskusích. To znamená, že když to měl sepsat, tak asi byl v rozpacích, co se má vlastně napsat, protože byl vtažen do toho pole *filosofie v terénu*.

No, je to těžké. Já mám jakousi vlastní koncepci, která je orientována úplně jinam. Já vím o mezích svého přístupu nebo svého hodnocení, ale svůj stín nepřekročím. Čili já vlastně tady jenom, jestliže se k tomu

budu vyjadřovat, tak vlastně to bude *apologie* pro ty mé [nesrozumitelné]. Já mám za to, že interpretovat Rádla je třeba z textů, které jsou k dispozici. A že veškerá dokumentace jeho aktivit politických nebo obecně osvětových a podobně může jenom dokreslit. Ale že by to byla spolehlivá metodická cesta, metodický přístup k tomu, který by dovolil odhalit v Rádlovi něco, co není v jeho textech, tomu nevěřím. Ale jak říkám, já na to nevěřím, ale co já vím. Přejde geniální historik filosofie český a ukáže, že třeba ne. Pravda je, a Patočkovi například šlo na Rádlovi strašně na nervy, že pořádně nepracoval, že poslední dobrou knihu, kterou udělal, napsal tu *Dějiny vývojových teorií*, a všechno ostatní ještě tak jako výpustně, pracovně, vykouznil hromadu souvislostí, ale je zásadně proti tomu, myšlenkově úplně to nepřijímá, čili nerad o tom mluvil. Ale vytýkal Rádlovi, šlo mu na nervy tím, že se rozdrobil do té spousty článků, přednášek, brožurek a že nedělá žádné další, že se nepustí do nějaké pořádnější práce. Takže to bylo takové nic, nebo nic moc jako ta moderní věda, což je čistě *utilitárně* dělané. A ty *Dějiny filosofie* chyba na chybě, nedá se s tím nic dělat, i když v zásadě mohla to být senzace, kdyby se s tím dělalo víc. Tak asi se na to koukal Patočka. Já jsem v polemice s ním. Samozřejmě pro mě měl tendenci říkat, že právě ta myšlenka, vlastní myšlenka je vždycky ne v těch knihách, ale tam, kde působí, čili že je potřeba právě ty brožurky číst. A já sám si myslím, že ty nejdůležitější věci se dají vysledovat právě v těch brožurkách. Že třeba Rádlovo pojetí pravdy se daleko lépe dá dokumentovat z těchto malých brožurek a malých článků než z jeho velkých knížek. A to je po mém soudu, což je zase subjektivní záležitost, po mém soudu to rozhodující, to nejdůležitější, co vůbec tady Rádl udělal filosoficky a na čem je potřeba stavět. Ale to je po mém soudu zase proto ne, že by rozhodující byla ta práce toho filosofa v terénu. Po mém soudu to je nesmysl, protože filosof píše pro věky, a ne pro okamžik. Čili když chce něco opravdu pořádně udělat...